Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

9.2.2024

Eduskunnan lakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta annetun direktiivin 2013/11/EU (ADR-direktiivi) muuttamiseksi sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kuluttajariitojen verkkovälitteisestä riidanratkaisusta annetun asetuksen (EU) N:o 524/2013 (ODR-asetus) kumoamiseksi
U 77/2023 vp

Euroopan unionin komissio ilmoitti lokakuussa 2023 vaihtoehtoista riidanratkaisua koskevan kehyksen tarkistamisesta. Kyseessä on yhdistetty ehdotus, sillä uudelleentarkastelu koostuu ehdotuksesta vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä koskevan direktiivin muuttamiseksi (ADR-direktiivi), ehdotuksesta verkkovälitteistä riidanratkaisua koskevan asetuksen kumoamiseksi (ODR-asetus) sekä verkkomarkkinapaikoille ja EU:n toimialajärjestöille osoitetusta suosituksesta. Komission tavoitteena on nykyaikaistaa ja yksinkertaistaa tuomioistuinten ulkopuolista riidanratkaisua koskevia sääntöjä niiden mukauttamiseksi digitaalisiin markkinoihin. Tässä lausunnossa keskitytään ADR-direktiiviin ehdotettuihin muutoksiin.

Elinkeinoelämän keskusliitto ry (EK) kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu asiassa seuraavaa.

Katsomme, että valtioneuvoston kanta on perusteltu ja tasapainoinen. Haluamme kuitenkin nostaa esiin seuraavat näkökohdat.

Suomessa on tällä hetkellä kolme ADR-elintä: kuluttajariitalautakunta, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta Fine, johon kuuluvat myös Vakuutuslautakunta, Pankkilautakunta ja Sijoituslautakunta, sekä liikennevahinkojen osalta Liikenne- ja potilasvahinkolautakunta.

ADR-direktiivin ja ODR-asetuksen antamisesta on kulunut noin kymmenen vuotta. Suomessa ADR-menettelyn on koettu toimivan pääsääntöisesti hyvin. Haasteita on nähty lähinnä kuluttajariitalautakunnan pitkissä käsittelyajoissa ja resursseissa. Kuluttajariitalautakunnan toiminnan tehostaminen on myös otettu tavoitteeksi nykyisessä hallitusohjelmassa ja siitä on parhaillaan käynnissä selvitystyö.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

Suomen ADR-elinten ratkaisuja on perinteisesti noudatettu varsin laajasti. Valtioneuvoston tapaan emme olekaan tunnistaneet varsinaista tarvetta ADR-direktiivin uudelleentarkastelulle.

Direktiivin soveltamisala
Ehdotuksella muutettaisiin ADR-direktiivin 2 artiklassa säädettyä direktiivin soveltamisalaa. Ehdotuksen mukaan direktiivin soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan myös **EU:n ulkopuolella sijaitsevia elinkeinonharjoittajia**, jotka myyvät EU:ssa asuville kuluttajille tavaroita tai palveluja, mukaan lukien digitaalinen sisältö ja digitaaliset palvelut.

Pidämme tärkeänä, että korkea kuluttajansuojan taso säilytetään ja, että eurooppalaisille yrityksille taataan tasapuoliset kilpailuolosuhteet, erityisesti suhteessa kolmansista maista käsin EU:n markkinoilla toimiviin verkkokauppoihin.

Valtioneuvoston tapaan suhtaudumme lähtökohtaisesti myönteisesti ADR-direktiivin soveltamisalan maantieteelliseen laajentamiseen. Neuvottelujen kuluessa on kuitenkin selvitettävä, mitä maantieteellinen laajentaminen käytännössä tarkoittaisi Suomen ADR-elinten osalta ja olisiko tällaisesta laajennuksesta tosiasiallista hyötyä kuluttajille. Komission selvityksen mukaan unionin alueella asuvien kuluttajien verkkoostoksista vähintään kaksi viidestä tehdään kolmansiin maihin sijoittautuneilta elinkeinonharjoittajilta. Muutoksen myötä mahdollistettaisiin kolmansien maiden elinkeinonharjoittajien osallistuminen vaihtoehtoiseen riidanratkaisumenettelyyn, mutta vain mikäli nämä itse ovat halukkaita osallistumaan menettelyyn.

Maantieteellisen soveltamisalan laajentamisen lisäksi vaihtoehtoiset riidanratkaisumenettelyt laajennettaisiin myös riitoihin, jotka liittyvät **sopimussuhteen ulkopuolisiin** tilanteisiin ja sopimuksentekoa edeltäviin tilanteisiin ja joita koskevat unionin oikeudessa säädetyt kuluttajan oikeudet. Ehdotuksen mukaan tämä koskee sopimattomia kaupallisia menettelyitä ja ehtoja, tiedonantovelvollisuutta ennen sopimuksen tekemistä, kansalaisuuteen tai asuinpaikkaan liittyvää yhdenvertaista kohtelua, palvelujen ja toimitusten saatavuutta, hyvityksiä tilanteissa, joissa tuotteet ja digitaalinen sisältö eivät vastaa vaatimuksia, oikeutta vaihtaa palveluntarjoajaa sekä matkustajien oikeuksia.

ADR-direktiivin nykyinen soveltamisala rajoittuu riita-asioihin, jotka johtuvat tavaroiden tai palvelujen myyntiä koskevista sopimusvelvoitteista. Käytännössä kuitenkin asian käsittelyssä otetaan huomioon myös sopimuksen tekoa edeltäneet vaiheet.

Pidämme epäselvänä ja epätarkoituksenmukaisena ehdotettua soveltamisalan laajennusta siltä osin kuin direktiivi koskisi myös sellaisia riitoja, jotka koskevat sopimussuhteen ulkopuolisia kysymyksiä silloin,

kun näillä ei ole välitöntä yhteyttä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen syntymiseen. Yhteyden voidaan katsoa olevan olemassa esimerkiksi silloin, kun harhaanjohtava markkinointi tai virheelliset ennakkotiedot ovat olennaisesti vaikuttaneet kuluttajan päätökseen solmia sopimus. Neuvottelujen kuluessa on arvioitava, millainen vaikutus soveltamisalan laajentamisella olisi suomalaisten ADR-elinten käsiteltäväksi tuleviin asioihin ja asiamääriin.

Pidämme valtioneuvoston lähestymistapaa kannatettava. On lisäksi huomioitava, että Suomessa kuluttajat voivat tehdä ilmoituksen kuluttaja-asiamiehelle, joka valvoo ns. sopimuksen ulkoisia kysymyksiä, kuten markkinoinnin asianmukaisuutta. Tämän jaon on nähty toimivan hyvin ja kuluttaja-asiamiehen valvonta on ohjannut tehokkaasti elinkeinonharjoittajien toimintaa.

Tiedonantovelvollisuus
Pidämme hyvänä komission tavoitetta raportointivelvoitteiden yksinkertaistamisesta ja hallinnollisen taakan keventämisestä ja näin ollen elinkeinonharjoittajia koskevan tiedonantovelvollisuuden poistaminen on kannatettavaa (13 artikla 3 kohta).

Käsiteltävien asioiden yhdistäminen
Emme pidä tarkoituksenmukaisena säätää tiettyä elinkeinonharjoittajaa koskevien samankaltaisten asioiden yhdistämisestä. Vaarana on, että tällainen sääntely vaikeuttaisi suomalaisten ADR-elinten nykyisiä vastaavan kaltaisia menettelytapoja, jotka toimivat tehokkaasti, toimialakohtaiset erityispiirteet huomioiden.

Vastausvelvollisuuden asettaminen elinkeinonharjoittajille
Emme kannata vastausvelvollisuuden asettamista elinkeinonharjoittajille. Voimassa oleva direktiivi on mahdollistanut jäsenmaiden säätää myös elinkeinonharjoittajien velvollisuudesta osallistua vaihtoehtoiseen riidanratkaisuun tietyillä aloilla. Suomi ei ole säätänyt osallistumisvelvollisuudesta tai vastausvelvollisuudesta. Nykyisessä järjestelmässämme ADR-elin voi antaa asiassa ratkaisun, vaikka elinkeinonharjoittaja ei olisi antanut asiaan vastausta.

Katsomme, että vastausvelvollisuudesta säätäminen ei ole tarpeellista ainakaan Suomen tyyppisessä järjestelmässä, jossa käsittely ei edellytä elinkeinonharjoittajan suostumusta. Vastausvelvollisuus ei tuo lisäarvoa nykyiseen käytäntöön, vaan lisäisi tarpeettomasti elinkeinonharjoittajien ja vaihtoehtoisten riidanratkaisuelinten hallinnollista taakkaa, eikä siitä tulisi säätää.

On tärkeää pysyä ehdotuksen alkuperäisessä tavoitteessa pyrkiä säilyttämään nykyinen vähimmäistason yhdenmukaistamiseen perustuva lähestymistapa ja muuttamaan direktiiviä ainoastaan niin, että se soveltuisi paremmin nykyaikaisiin kuluttajamarkkinoihin. Erityisen tärkeää

on, että v**aihtoehtoisen riidanratkaisuprosessiin osallistuminen pysyy jatkossakin elinkeinonharjoittajien kannalta vapaaehtoisena.**

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Johanna Linna
Asiantuntija